

Får fiskaren betalt för miljömärkning?

Frivillig miljömärkning av fiskprodukter är en växande företeelse både i Sverige och internationellt. I denna Policy Brief ställer vi oss frågan om svenska fiskare kan ta ut ett högre pris för fångster från ett miljöcertifierat fiske. Vi finner att:

- Miljömärkt torsk säljs till ett högre pris i svenska butiker.
- Svenska fiskare får inte mer betalt för fångster från det miljöcertifierade (MSC) torskfisket i östra Östersjön.
- Det faktum att konsumenter betalar ett högre pris för miljömärkt fisk är ingen garanti för att fiskare får mer betalt när de övergår till ett miljöcertifierat fiske.

Miljömärkning av fisk

Problemet med överfiske har varit en aktuell fråga i många år och enligt FNs livsmedels- och jordbruksorganisation (FAO) är ca 30 procent av världens marina fiskbestånd överfiskade. Trots detta har dagens fiskeriförvaltning inte lyckats lösa denna problematik. En grupp som ofta anses ha stor möjlighet att påverka situationen är konsumenterna. Genom att konsumenter väljer miljömärkt fisk gynnas fiskare som bedriver ett miljömässigt hållbart fiske. I takt med att fler konsumenter väljer miljömärkta fiskprodukter blir det mer lönsamt för fiskare att ansluta sig till en miljöcertifiering. På detta sätt skapas incitament för att bedriva ett miljömässigt hållbart fiske, med målet att i förlängningen förbättra tillståndet i våra hav.

Den i särklass vanligaste miljömärkningen av fiskprodukter, både i Sverige och internationellt, är Marine Stewardship Council (MSC). År 2014 var över 200 fisken och 8 % av världens totala fångster certifierade enligt MSC (www.msc.org). I likhet med många andra miljömärkningar av livsmedel är MSC-certifieringen frivillig. En certifiering är dock kostsam; från några hundra tusen kronor för ett mindre fiske till ett par miljoner kronor för ett mer komplext fiske. Därtill tillkommer kostnader för exempelvis årlig tillsyn och omcertifiering av fisket vart femte år. Det därför nödvändigt att certifieringen skapar ett mervärde för fiskarna som de annars skulle gå miste om. Om fisket kan få en prispermie för sina produkter skulle

detta ge högre intäkter och därför skapa incitament att investera i miljömässigt hållbara fiskemetoder.

Miljömärkning av fisk – prispremie för fiskaren?

Många konsumenter uppger att det har en betalningsvilja för miljömärkning, men att konsumenter uppger att de är villiga att betala mer för MSC märkt fisk är inte samma sak som att MSC certifierade fiskare kan ta ut en prispremie i praktiken. För det första är det inte säkert att konsumenter faktiskt är villiga att betala mer för miljömärkta produkter i butik, även om detta indikeras i en enkätundersökning. Det är väl belagt i tidigare forskning att enkätundersökningar med hypotetiska frågor om vad en individ är villig att betala för en viss produkt/tjänst ofta leder till överskattade värden. För det andra, även om det existerar en prispremie i handeln är det inte säkert att denna överförs till fiskaren, även om den senare står för merparten av certifieringskostnaden. I en situation likt den i Sverige med många fiskare och en starkt koncentrerad parti- och detaljandel är det troligt att dessa företag har en stark förhandlingsmakt gentemot fiskeriföretag när det gäller priset för fisk. Det finns således ingen garanti för att den prispremie som konsumenter betalar för miljömärkningen tillfaller fisket.

Studiens upplägg

I denna Policy Brief undersöker vi om svenska fiskare kan ta ut en prispremie för miljömärkt torsk från Östersjön. Analysen görs i två steg. I steg ett undersöker vi om miljömärkt torsk säljs till ett högre pris i butik. Detta är en förutsättning, men som beskrivits ovan, ingen garanti för att fiskare kan ta ut en prispremie. I steg två undersöker vi om svenska fiskare får mer betalt för MSC certifierad torsk jämfört med icke-certifierad torsk. Detta görs genom att studera detaljerad fångst- och landningsdata.

Miljömärkning av fisk – prispremie i handeln?

Få tidigare studier har undersökt om miljömärkt fisk betingar ett högre pris i handeln. Det finns dock ett antal studier från Storbritannien som visar att MSC märkt fisk ger en prispremie på 10-15 procent jämfört med icke miljömärkt fisk. För att undersöka om en motsvarande prispremie finns i svenska butiker samlar vi in data från PRO:s (Pensionärernas Riksorganisation) stora butiksundersökning 2012. Undersökningen genomfördes i 1 068 butiker med hjälp av ca 2 000 volontärer som registrerade prisuppgifter för 79 konsumtionsvaror, varav 15 miljömärkta (ekologiskt märkta). I undersökningen ingick priset för ett paket (400 gram) fryst torskfilé. Även priset för ett paket miljömärkt torskfilé ingick i undersökningen.

Medelpriset för ett paket miljömärkt torskfilé är 39.3 kr, vilket medför en prispremie på 3.6 kr (ca 10 %). Resultatet är i linje med tidigare studier och indikerar att även svenska konsumenter är villiga att

betala mer för miljömärkt fisk. Frågan är då om svenska fiskare kan ta ut ett högre pris genom att delta i ett miljöcertifierat fiske. Detta är nästa steg i analysen.

MSC-märkning av torskfisket i Östersjön

Den 16 juni 2011 blev delar av torskfisket i östra Östersjön certifierat av MSC.¹ Certifieringen för östra Östersjön gäller endast fångster som skett med trål, långrev eller bur. Fisket med garn blev inte certifierat på grund av problematiken med bifångster av tumlare. För att en produkt ska bli MSC märkt i butik krävs att produkten kan spåras tillbaka till ett MSC certifierat fiske. Detta innebär att hela kedjan från fiskare till butik måste inneha en spårbarhetscertifiering. Endast återförsäljare som tar emot konsumentfärdiga, förseglade produkter som redan är MSC märkta kan sälja produkten vidare till konsumenter utan spårbarhetscertifiering. För studien innebär detta att endast landningar där både fiskaren och mottagaren innehar en MSC certifiering definieras som certifierade landningar.

För att genomföra analysen har data från landningsdeklarationer, loggböcker och MSC:s register över certifierade företag kombinerats. Detta ger tillgång till detaljerad data över landningar, var dessa är fiskade (östra/västra Östersjön) samt om både köpare och säljare är MSC certifierade. Data ger också möjlighet att kontrollera för skillnader i landningarnas kvalitet och storleken på fisken, så att eventuella prisskillnader mellan MSC-märkta landningar och andra landningar inte beror på skillnader i detta. Den jämförande analysen mellan MSC och andra landningar sker alltså endast för torsk i samma storleksklass och av samma kvalitet. Storleksklasserna baseras på EU standard och innehåller klasserna mycket små (0,3-1 kg), små (1-2 kg), medium (2-4 kg), stor (4-7 kg) och mycket stor (över 7 kg). Även kvalitetsklasserna följer EU standard och består av torsk i klass E (högsta kvalitet), A (medium kvalitet) och B (låg kvalitet). Totalt innehåller datamaterialet 38 971 observationer under 2011 och 2012.

Metod

Metoden som används är så kallad "difference-in-difference regression". Det innebär att datamaterialet delas upp i två grupper. Den första gruppen är landningar som uppfyller kraven på MSC certifiering och den andra gruppen är sådana som inte gör det. I regressionen jämförs sedan prisskillnaden mellan grupperna före och efter det datum certifieringen börjar gälla. För denna studie innebär detta att vi jämför landningar som skett med trål, långrev eller bur (och där mottagaren någon gång under perioden blivit certifierad) med andra landningar. Anledningen till att jämföra både före och

¹ Fisket i västra Östersjön ingick aldrig i certifieringsprocessen och är därför inte MSC certifierat.

efter certifieringen är att andra faktorer kan påverka priserna. I vårt fall vet vi exempelvis att trålare fick ett högre pris än garnbåtar redan innan MSC-certifieringen. Om inte detta tas med i analysen riskerar man att blanda samman trålarnas generellt sett höga priser med effekten av att trålare blev MSC certifierade. Om däremot skillnaden i pris mellan MSC märkta och andra landningar förändrats i och med certifieringen tolkas detta som att certifieringen ger en prispremie för fiskaren. En annan fördel med att icke-certifierade landningar ingår som kontrollgrupp är att vi kan ta hänsyn till effekter som påverkar prisbildningen i stort, t.ex. ökad import av norsk torsk.

MSC-märkning ger inte högre priser

Innan vi presenterar resultaten från regressionsanalysen kan det vara intressant att titta på skillnaden i pris för MSC och icke-MSC certifierade landningar under tidsperioden. Priset för MSC certifierade landningar är i genomsnitt 0.90 kr (ca 6 procent) högre under tidsperioden. Detta betyder dock inte att MSC certifieringen verkligen bidrog till högre priser för de fiskare som blev certifierade. För att kunna dra denna slutsats behöver vi även ta hänsyn till andra faktorer som påverkar prissättningen, vilket kan göras med hjälp av en regressionsanalys. Resultaten från regressionsanalysen visar att ingen signifikant prisseffekt av MSC certifieringen kan uppmätas. Istället visar de att priset till stor utsträckning bestäms av andra faktorer som storlek och kvalitet på torsken. Exempelvis ger torsk i storlekskategorin 1-2 kg ungefär 4 kr/kilo mer betalt än torsk i storlekskategorin 0.3-1 kg.

Regressionsanalysen ger också en förklaring till skillnaden i pris mellan MSC och icke-MSC certifierade landningar. Prisskillnaden förklaras av att MSC certifierade mottagare, redan innan de blev certifierade, betalade ett högre pris än andra mottagare. Detta illustreras i Tabell 1. Tabellen visar i kolumn två och tre det genomsnittliga priset för torsk före och efter certifieringen. Detta görs både för mottagare som inte är MSC certifierade (första raden) och för mottagare som någon gång under perioden blir MSC certifierade (andra raden). I den fjärde kolumnen visas skillnaden i priset före och efter certifieringen.

Tabell 1

Genomsnittligt pris för MSC och icke-MSC mottagare

	Före certifiering	Efter certifiering	Skillnad före/efter certifiering
Icke MSC mottagare	13.386	14.012	0.626
MSC mottagare	14.274	15.058	0.783
Difference-in-difference			0.157

Det första att lägga märke till är att certifierade mottagare betalade ett högre pris än övriga mottagare efter MSC certifieringen 16 juni 2011. Detta förklarar varför priset för MSC certifierade landningar är högre. Det andra att lägga märke till är att MSC certifierade mottagare betalade ett högre pris redan innan certifieringen, vilket betyder att certifieringen i sig inte kan förklara prisskillnaden. Som vi kan se i kolumn fyra ökade priset för båda grupperna och ökningen var endast marginellt högre för MSC certifierade mottagare; skillnaden är endast 0.16 kr och inte statistiskt signifikant skild från noll. Detta innebär att osäkerheten i den statistiska skattningen är så pass stor att det inte går att slå fast att det finns någon prispremie.

Sammanfattning och diskussion

Slutsatsen är att svenska torskfiskare inte kunde ta mer betalt för sin fisk då Östersjötorsken blev certifierad enligt MSC:s miljöstandard för ett hållbart fiske. Samtidigt visar vår studie, i enlighet med tidigare forskning, att konsumenterna är villiga att betala mer för miljömärkt torsk. Detta indikerar att prispremien tillfaller handeln snarare än fisket, även om fisket står för certifieringskostnaden.

Det bör också påpekas att det finns fler tänkbara fördelar än högre pris för yrkesfiskare att ansluta sig till en miljöcertifiering; att säkerställa ett hållbart fiskbestånd, att få tillgång till nya marknader, krav för att behålla befintliga kunder, etc. Det sistnämnda framstår som särskilt relevant för vår studie. Både fiskproducenter och företag i detaljhandeln har tydligt uttalade målsättningar när det gäller att tillhandahålla MSC märkt fisk. Exempelvis har Findus en målsättning att 100 procent av all viltfångad fisk ska komma från MSC certifierade fisker och inom handeln har Lidl en målsättning att all viltfångad fisk i frysdiskerna ska vara MSC märkt. Dessa riktlinjer fungerar i praktiken som villkor för marknadstillträde för fiskföretag som vill leverera fisk till dessa aktörer. Det kan alltså finnas starka skäl till att ansluta sig till en MSC certifiering även om man inte kan räkna med en prispremie.

En intressant fråga är hur avsaknaden av en prispremie påverkar viljan att investera i framtida miljöcertifieringar. Det finns en kostnad för certifieringen och utan högre priser kommer lönsamheten i fiskenäringen att minska. Detta gör att näringen kan tveka att miljömärka sitt fiske. Samtidigt är det rationellt att genomföra en miljömärkning så länge det uppfattas som nödvändigt för att ha möjlighet att sälja fisken.

Källa

Blomquist, J., Bartolino, V., Waldo, S. (2014) Price Premiums for providing eco-labelled seafood – A case study of the Swedish MSC-certified cod fishery in the Eastern Baltic Sea. AgriFood Economics Centre Working Paper 2014:4

Mer information

Johan Blomquist
Tel: 046 222 07 89
E-post: johan.blomquist@slu.se

Staffan Waldo
Tel: 046 222 07 92
E-post: staffan.waldo@slu.se

**Vad är AgriFood
Economics
Centre?**

AgriFood Economics Centre utför kvalificerade samhällsekonomiska analyser inom livsmedels-, jordbruks- och fiskeriområdet samt landsbygdsutveckling. Verksamheten är ett samarbete mellan Sveriges lantbruksuniversitet och Lunds universitet och syftar till att ge regering och riksdag vetenskapligt underbyggda underlag för strategiska och långsiktiga beslut.

Kontakt

AgriFood Economics Centre
Box 730, 220 07 Lund
AgriFood Economics Centres publikationer kan beställas eller laddas ned på www.agrifood.se

---